

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

АРХЕОЛОГИЯ ВА БУХОРО ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

Бухоро – 2024

Илмий-амалий анжуман Бухоро тарихи, манбашунослиги, тарихшунослиги, археологияси, этнографияси, нумизматикаси, шаҳарсозлиги, маданият ва санъати соҳаларида амалга оширилаётган энг янги илмий натижаларни илмий жамоатчиликка етказиш, фан ва таълимнинг узвий боғлиқлигини кучайтириш мақсадида Бухоро давлат университетида **2024 йил 10 май** куни **“БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ” (ЭНГ ҚАДИМГИ ЗАМОНЛАРДАН ҲОЗИРГАЧА)** мавзусидаги Республикао микёсида илмий-амалий конференция белгиланган тадбирларни амалга ошириш мақсадида ўтказилди.

Ушбу илмий тўплам кенг илмий жамоатчилик, Бухоро тарихи билан қизиқувчилар, тарихчилар, магистрантлар ва талаба ёшларга мўлжалланган

Масъул муҳаррир:

БухДУ профессори, тарих фанлари доктори

Ҳ.Ҳ.Тўраев

Таҳрир хайъати ва аъзолари:

О.Х.Ҳамидов - Бухоро давлат университети ректори, и.ф.д., профессор
Т.Х.Расулов - илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, ф.ф.д., профессор
А.А.Болтаев - Тарих в юридик факультети декани, ф.ф.д., доцент
Ф.У.Темиров - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири, т.ф.ф.д (PhD) доцент
С.И.Иноятов – Бухоро давлат университети профессори, т.ф.д.
М.И.Ниязова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
М.Б.Қурбонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
Ф.Ҳ.Бобожонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
А.Ҳ.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.ф.д (PhD)
Б.Б.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси, т.ф.ф.д (PhD)
О.И.Ражабов - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси,
Ш.Ў.Носиров – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси,

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Темиров Ф.У. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири
Умаров Б.Б. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси
Носиров Ш.Ў– Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси

Мазкур тўплам Бухоро давлат университети Илмий Кенгашининг 2024 йил 4 майдаги
9 – сонли қарори билан нашрга тавсия қилинган.

*Илмий-амалий анжуман материалларида ёритилган тарихий жараёнлар,
маълумотлар, чиқарилган хулосалар, манба ва адабиётлар учун муаллифларнинг
ўзлари масъул ва жавобгардир*

Кутубхоналар ва китоб дўконларидан ташқари қарвонсаройлар ва работлар¹, хазиралар², хонақоҳлар³, суффалар (шифтли айвонлар)⁴, гузарлар⁵, шифохоналар ва тиббиёт мадрасалари⁶ каби бошқа маданий ва ижтимоий муассасалар ҳам у ёки бу даражада тадқиқот ва таълим марказлари вазифасини бажарганлар.

Буларнинг барчаси инсоният тарихида, жумладан ислом цивилизациясида Бухоро феномени деб аталмиш цивилизацион ҳодисанинг юз берганлиги тўғрисида гапириш учун асос бўла олади. Бу эса ўз навбатида мазкур цивилизацион ҳодисанинг вужудга келиш ва ривожланиш шарт-шароитларини ўрганиш ва очиқ беришни тақозо этади.

SO‘G‘D KONFEDERATAIYASIDA DAVLAT BOSHQARUVI

Arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrasi dotsenti

Shodiyeva Shahlo Soliyevna

Tarix va yuridik fakulteti 4-bosqich talabasi

Umedov Xurshidbek Jamshid o‘g‘li

Qadim Sug‘dning tarixi uzoq o‘tmishga ega bo‘lib, azaldan insoniyat tamadduni beshiklaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa vohaning ilk o‘rta asrlar davri Samarqand tarixida muhim o‘rin tutgan. Ilk o‘rta asrlar Samarqand markazli Sug‘d konfederatsiyasi – “Sug‘d ittifoqi” mazmunidagi ushbu nisbiy atama ostida ilk o‘rta asrlarda Zarafshon daryosi havzasidagi Samarqand, Panch, Maymurg‘, Ishtixon, Kabudon, Kushoniya hukmdorliklarini hamda Qashqadaryo daryosi havzasidagi Kesh va Naxshab hukmdorliklarini o‘z ichiga olgan muayayn siyosiy uyushma tushunilib, uning tarkibidagi mazkur hukmdorliklar o‘z ichki boshqaruvida mustaqil bo‘lishgan. Ularning har biri o‘z boshqaruv markazi – poytaxti, hukmdor sulolasi, hokimiyat ramzlari (tanga, tamg‘a va h.k.), qo‘shini kabi hokimiyat xususiyatlariga ega bo‘lishgan. O‘z navbatida ularning bitta siyosiy ittifoq–konfederatsiyaga birikishlari asosida mazkur hukmdorliklarning o‘zaro yetakchi hukmdorlik (yoki sulola)ga bo‘ysunishlari, hukmdor sulolalar kelib chiqishi jihatidan yagona xonadonga borib taqalishlari yoki ayrim ijtimoiy-siyosiy va madaniy-mafkuraviy majburiyatlarni bajarishlari kabi omillar yotgan. Jumladan, Samarqandda Chjaovu (Jamuk) xonadoni hukm surib, qolgan hukmdorliklardan aksariyatini ushbu xonadonga mansub sulolalar boshqarishgan va ular orasida Samarqanddagi sulola yetakchilik qilgan⁷. Tashqi dushmanlarga birgalikda kurashish majburiyatida bo‘lgan hukmdorliklar vakillari yilning muayyan vaqtlarida bitta joyga yig‘ilgan holda diniy amallarni, xususan, zardushtiylar udumlarini hamkorlikda bajarishgan. Sug‘d tarixi yuzasidan manbalarni lingvistik tahlil qilgan ingliz eronshunosi N.Sims-Villyams tadqiqotlarini ham bu boradagi muhim izlanishlar sirasiga qo‘shish mumkin. Yozma yodgorliklarni tadqiq etgan B.G‘arib sug‘diy lug‘atni yaratdi. Yozma yodgorliklarni tahlil qilgan fransuz olimi F.Grene tadqiqotlarida Mug‘ tog‘i hujjatlari bilan birga “Ko‘hna xatlar” va Kulto‘badan topilgan sug‘diy hujjatlar lingvistik jihatdan o‘rganilgan. Mazkur manbalarda umumsug‘d tarixiga doir

¹ Мақдисий, Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Аҳмад. Аҳсан ат-тақосим фи маърифат ал-ақолим [Араб тилидан Али Накий Мунзавий таржимаси]. 2 жилдлик. 2-жилд. – Техрон: Муаллифлар ва таржимонлар компанияси, 1361/1982. Б. 482-488.

² Кушайрий, Абдулкарим ибн Ҳавозан. Рисолайи Кушайрия [Араб тилидан Абу Али Ҳасан ибн Аҳмад Усманий таржимаси (XI а.); Бадиуззамон Фурўзонфар таҳрири остида]. – Техрон: «Илмий-маданий нашриёт», 1361/1982. Б. 21.

³ Аҳсан ат-тақосим. 2-ж. Б. 482-488.

⁴ ибн Нукта, Муҳаммад ибн Абдулғани. Такмилат ал-икмол / «Тўлиқлаштириш» асарига қўшимча (араб тилида) / Абдулқайюм Абд Рабб ан-Набий томонидан нашрга тайёрланган. 3-жилд. – Макка: Марказ ихё турос ал-исломий, 1408/1987. Б. 122.

⁵ ал-Қанд. Б. 196-197.

⁶ Савокиб, Жаҳонбахш. Мусулмонлар ўртасида таълимнинг ривожланиши. Б. 175-176.

⁷ Bobur G‘oyibov. “So‘g‘d tarixidan lavhalar. Samarqand 2020

ma'lumotlardanko'ra, ko'proq manbalarning lingvistik tahliliga e'tibor berilgan. Shuningdek, sug'diy yozma yodgorliklarning etimologiyasi (so'zlarning kelib chiqishi) muammolarini I.S.Yakubovich izlanishlarida ko'rish mumkin. Mazkur tadqiqotda ham Sug'dda konfederatsiyalashuv jarayoniga daxldor umumiy fikrlar keltirilgan. Tadqiqot sug'diy yozuvning evolyutsiyasi to'g'risida muhim ilmiy izlanish hisoblanib, muallif tadqiqot asnosida sug'diy nikoh shartnomasi va Abdurahmon ibn Subhning Devashtichga maktublarini etimologik tahlil qilgan hamda Sug'dning siyosiy tarixiga oid bir qator mustaqil fikrlarni ilgari surgan. Sug'diy yozuvning lingvistik tahlili va manbalardagi sug'diy iboralarning tahlili, sug'diy til genezisi borasida Payn Shmidt, Xaviyer Trombley, Prod Shervu, kabi tadqiqotchilarning ishlarini alohida e'tirof etish lozim¹.

Sug'd konfederatsiyasining ma'muriy-siyosiy tuzilishi uning tabiiy-geografik joylashuvi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, vohadagi har bir kichik hukmdorlik o'zi joylashgan hudud – daryo havzasi, tog' yoki qirlar orqali biri-ikkinchisidan ajralib turishi omilidan kelib chiqqan holda o'zining ma'muriy-siyosiy yaxlitligiga ega bo'lgan. Masalan, Qashqadaryoning yuqori havzasidagi Keshning ma'muriy-siyosiy holati, xuddi shu daryoning o'rta va quyi havzasidagi aholi maskanlarini o'z ichiga olgan Naxshab hukmdorligidan alohida shakllanib, har ikkala hukmdorlikni ular orasidagi qirlar va dashtlar ajratib turgan. O'z navbatida, mazkur ikkala hukmdorlik shimoldan Kushoniya, Samarqand va Maymurg'dan tog'lar hamda keng dashtliklar orqali ajralgan. Samarqand, Kushoniya, Ishtixon, Kabudon, Panj, Maymurg' ham garchi Kesh va Naxshab kabi keng dashtlar orqali bo'lmasada, nisbatan torroq dasht va qirlar orqali ma'muriy-siyosiy jihatdan bir-birlaridan alohida bo'lishgan. Bir so'z bilan aytganda, konfederatsiyaning shakllanishi va ma'muriy bo'linishida geografik omillar muhim ahamiyat kasb etgan. Sug'd konfederatsiyasi hukmdorliklari Qang' davlati tarkibida ham o'z o'rniga ega edi. Xitoy yilnomalarida keltirilgan Sug'd hukmdorliklari Qang' davlati kuchaygan davrda unga qo'shib olingani va ular o'zlarining davlatchilik an'analari ega bo'lganliklari mazmunidagi ma'lumot ushbu fikrni tasdiqlaydi². Bundan tashqari, yilnomalarda Sug'd hukmdorining Qang'uy xonadoni vakili deb keltirilishi, Qang' davlati tarkibidagi boshqa hududlarga nisbatan Sug'dning mavqeyi baland bo'lganligidan dalolat beradi. Ayni ana shu mavqedan foydalangan holda Sug'd hukmdorlari o'z atroflaridagi katta-kichik hukmdorliklarni birlashtira boshlaganlar va Qang' davlati parchalangach, bu jarayon yanada jadallashgan. Chunki Qang' davlati konfederativ asosdagi davlat bo'lib, uni yagona markazdan boshqarish anchayin qiyinchiliklar tug'dirar edi. Bu esa davlatni konfederatsiyalarga bo'lib boshqarishni qulay ekanligini namoyon etar va Qang'dagi konfederativ boshqaruv modeli Sug'dda davom etdi. Ularda konfederatsiyaga birlashishda etnoslar dominantligi farq qilardi. Xullas, o'zbek xalqi va unga qo'shni bo'lgan boshqa xalqlar o'zlarining davlatchilik tarixini o'rganishga intilayotgan bugungi kunda ilk o'rta asrlarda Sug'dda yaratilgan madaniyat Markaziy Osiyo xalqlariga birday tegishli ekanligini ta'kidlash lozim. Shuningdek, ilk o'rta asrlarda Sug'd Markaziy Osiyo mintaqasining ijtimoiy-iqtisodiy va ham madaniy jihatdan taraqqiy etgan mintaqasi hisoblanib, bu har bir hukmdorlikning o'z nomidan tanga zarb qilganligi, ayni davrda mintaqada bir qancha shaharlarning vujudga kelganligi va rivojlanganligi, davlat boshqaruvi, mahkama va devon ishlarining yo'lga qo'yilganligi kabi misollar asosida o'z tasdig'ini topadi. Sug'd konfederatsiyasida VII – VIII asrlarda mavjud unvonlar tahlili natijalari Sug'dni muayyan davlatchilik asoslariga ega siyosiy uyushma sifatida e'tirof etishga imkon beradi. Lekin ushbu boshqaruvning tub mohiyatini anglash, boshqaruvdagi markaziy va mahalliy unvonlarning vazifalarini aniqlash hamda mazkur boshqaruvning barcha davrlarini, xususan, ilk o'rta asrlar davridagi holatini chuqurroq tadqiq etish lozimdir. Chunki ayni ilk o'rta asrlarda yer egaligining shakllari o'zgarib, boshqaruv manfaatlarini ko'zlagan xususiyat kasb etdi. Askincha, yaxlit podsholik mulki hisoblangan yer endilikda mulkdor aslzoda qatlam qo'liga o'tib taqsimlanish ro'y berdi. Har bir yer egasi o'z hududi markazida qo'rg'on, qasrlar qurish, shaxsiy harbiy guruhlar saqlash kabi ijtimoiy va mulkiy munosabatlarga ega bo'ldi. Ixshidlik boshqaruvi asos

¹ Шамсиддин Камолитдин. “Последний ихшид Согда Тургар в письменных Источников” Toshkent 2012

² Bobur G'oyibov, G'aybulla Boboyorov. “So'g'dshunoslikka kirish. So'g'diy til va numizmatika” Toshkent 2018

e'tibori bilan yer mulkdorlari bilan hisoblashadigan bo'ldi. Bu jarayon bir muncha ilgari milodiy II - asr oxiri III - asr boshlarida boshlangan. Sug'd konfederatsiyasi taraqqiy eta borgan sayin boshqaruvda markazlashish jadallashdi. VII asrning o'rtalari konfederatsiya hukmdorliklari Kesh atrofida birlashgan bo'lsalar, shu asr ikkinchi yarmidan boshlab barcha konfederatsiya a'zolari Samarqandni konfederatsiyaning markazi sifatida tan olishgan. Konfederatsiya taraqqiy eta borgani sari boshqaruv takomillashtirildi. Xususan, Turk xoqonlaridan biri bo'lgan, xoqonlikboshqaruvida islohotlar o'tkazgan Tun yabg'u-xoqon davrida (618 – 630) xoqonlikning barcha hududlarida bo'lgani kabi Sug'd konfederatsiyasida ham ma'muriy boshqaruv takomillashtiriladi. Sug'ddagi hukmdorliklar markazga va o'z navbatida, mulklar hukmdorliklarga konfederativ tartibda o'z sodiqliklarini bildirganlar¹. Ba'zi hollarda mulklarning hukmdorlikka yoki markazga tobelik holatini aniqlash ancha qiyinchilik tug'diradi. Y.Yoqubovning Mug' tog'i sug'diy hujjatlariga suyanib keltirishicha, Parg'ar, Buttam (Yuqori Zarafshon) kabi qishloqlarni anchayin erkin harakat olib borganliklari va to'g'ridan-to'g'ri markaz Samarqandga itoat etmay, avval Panjga, so'ngra uning ixtiyori bilan markazga bo'ysungan deb hisoblaydi. Xuddi shunga o'xshash holatni Naxshabning Keshga tobeligi holatida ham kuzatish mumkin². Sug'd konfederatsiyasining markaziy hokimiyati (Samarqand) va yirik hukmdorliklari (Kesh, Naxshab, Panch) qatorida ba'zi hukmdorliklar tarkibidagi mulk hukmdorlari tomonidan ham tangalar zarb qilinganligi ko'zga tashlanadi. Masalan, konfederatsiyaning Kushoniya hukmdorligining Samiton mulkida ham tanga zarb etilganligi buni tasdiqlaydi. Samiton tangalaridagi tamg'alar markaziy Sug'd tangalaridagi tamg'alardan farq qilgan. Chunki mintaqadagi siyosiy vaziyat bilan bog'liq holda har bir davrda o'ziga xos ramziy belgilar bo'lgan va ular bir-biridan farq qilgan. Har bir hukmdorlikning tamg'asini biror-bir mamlakatning emas, u yerni boshqarib turgan sulolaning ramziy belgisi sifatida baholash mantiqan to'g'ri hisoblanadi³. Ayni mana shu asos konfederatsiyaning o'ziga xos xususiyatlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, Maymurg'da ham tanga zarb qilinganligi xususida ayrim qarashlar mavjud. Bugungi kun sug'dshunosligidagi bahsli muammolardan biri Sug'd konfederatsiyasini boshqargan hukmdorlarning shajarasi, ular mansub bo'lgan sulolaning kelib chiqishi masalasidir. Sug'd konfederatsiyasining ilk o'rta asrlarga qadar boshqargan hukmdorlarning ismlari fanga ma'lum emas. Sug'd konfederatsiyasini ilk o'rta asrlarda boshqargan hukmdorlari aksariyatining ismlari esa, asosan, xitoy yilnomalari va tangalar orqali yetib kelgan. Yozma manbalar orqali faqat Devashtich, G'urak yoki Tarxun kabi hukmdorlarning ismlari yetib kelgan xolos. Xitoy yilnomalarida keltirilgan ba'zi ma'lumotlar bu masalani yechishda yordam berishi mumkin. Xususan, "Bey shi", "Suy shu" va "Tan shu" yilnomalarida Kan (Samarqand) hukmdorlarining kelib chiqishi Chjaovu o'lkasidagi hududga borib taqalishi qayd etiladi hamda markazi Choch va o'rta Sirdaryo bo'lgan Qang' davlati hukmdorlarining ham Samarqanddagi Kan xonadoni bilan qarindoshligi tilga olinadi.

Mavzuga doir manbalarda Sug'dning konfederativ asosda boshqarilganligiga doir ishoralar ko'zga tashlanadi. Ayniqsa, Xitoy yilnomalarida keltirilgan Samarqanddagi sulolaning yetakchi bo'lganligi va uning to'qqizga bo'linganligi, numizmatik materiallar asosida Sug'ddagi har bir hukmdorlikning o'z tanga zarbiga egaligi hamda Mug' tog'i sug'diy hujjatlarida keltirilgan tashqi dushmanga qarshi birgalikda ittifoq tuzish, arab va fors manbalarida keltirilgan Sug'd chegaralarining doimiy ravishda o'zgarib turishi kabi misollar Sug'd tarixiy-madaniy o'lkasi konfederativ asosda boshqarilganligini tasdiqlaydi. Sug'd miloddan avvalgi II asr o'rtalarida Yunon-Baqtriya podsholari davrida mustaqillikka erishish uchun harakat boshlab, milodning I asrlaridan mustaqil tanga zarb qilishga erishgan bir necha kichik hukmdorliklardan iborat Sug'd nomi ostida muayyan bir siyosiy uyushma – konfederatsiya shaklidagi tuzilma ko'rinishiga kela boshlagan. Mazkur konfederatsiyaning bosh maqsadi qarindoshlik munosabatlari asosidamintaqadagi siyosiy vaziyatning barqarorligini ta'minlash bo'lganligi uning keyingi

¹ Семенов Г. Л. "Согдийская фортификация V-VIII веков." СПб 1996.

² Кобзева О.Р. "Роль Великого шелкового пути в формировании этнического разнообразия Зарафшанской долины" Toshkent 2007

³ Bobur G'oyibov, G'aybullaboboyorov. "So'g'dshunoslikka kirish. So'g'diy til va numizmatika" Toshkent 2018

faoliyati davomida yanada oydinlashadi. Ayni mana shu tinchlikning saqlanishi mintaqada shaharsozlik, san'at va madaniyatning Sug'd hukmdorlari rahnamoligida rivoj topishiga asos bo'lib xizmat qilgan. Sug'd konfederatsiyasi sug'diy etnos yashagan hududlarning bir-biri bilan bog'liqligi va ular munosabatlarining zaruriyati bilan o'lchanadi. Masalan, mil. avv. III – II asrlarda boshlab sanskrit va hind yevropa tillari o'zining flektiv xususiyatlarini saqlagan holda eroniy tillar analitik til doirasiga o'tib ketdi¹. Ayni mana shu davr Sug'd konfederatsiyasi uchun muayyan zamin yaratdi. Chunki Sug'd konfederatsiyasining o'ziga xos tabiiy hududiy chegaralanish xususiyati ularni til va etnik umumiylik asosida birlashuvini zarurat qildi. Davlat yoki qabilalarning muayyan yagona masalani muhokama etish uchun yig'ilishlari va shu asosda birlashishlari konfederatsiyaning shakllanishiga turtki bo'lgan omillardan hisoblanadi. Konfederativ boshqaruvda markaz (poytaxt) bitta shahar bo'lib, unga birlashgan ittifoqdosh hududlar (ma'muriy birliklar)ning har biri o'z nomidan tanga-pul zarb qilishi, hokimiyat ramzlariga ega bo'lishi hamda dushman xuruji davrida markazga o'z qo'shini bilan yordam berishi va ma'naviy tadbirlarni birgalikda bajarish sharti ham bo'lgan. Bundan tashqari, til, din va etnik mansublik jihatidan ham umumiylik muhim ahamiyat kasb etgan. Bu konfederativ boshqaruvning bosh mezonlari bo'lib, Sug'd o'zining boshqaruv tizimi, ma'muriy bo'linishi, hukmdorlar shajarasi, hokimiyat ramzlari mavjud bo'lgan konfederativ davlat ko'rinishiga to'la mos keladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bobur G'oyibov. "So'g'd tarixidan lavhalar. Samarqand 2020
2. Bobur G'oyibov, G'aybulla Boboyorov. "So'g'dshunoslikka kirish. So'g'diy til va numizmatika" Toshkent 2018
3. Is'hoqov M. "So'g'dshunoslikning ayrim masalalari, Markaziy Osiyo tarixi: manbashunoslik va tarixnavislik izlanishlari" Toshkent 2009
4. Шамсиддин Камолитдин. "Последний ихшид Согда Тургар в письменных Источников" Kamolioddin Sh. S. Toshkent 2012
5. Кобзева О.Р. "Роль Великого шелкового пути в формировании этнического разнообразия Зарафшанской долины" Toshkent 2007
6. Семенов Г. Л. "Согдийская фортификация V-VIII веков." СПб 1996.
7. М. Орзиев, Шодиева Ш. Россия протекторати ўрнатилиш жараёнида Бухоро амирлиги ва Усмонли турк давлати муносабатлари. Ўтмишга назар журнали 2 сон, 4 жилд. Тошкент 2021.
8. Шодиева Ш. "Ёш турклар" инкилобидан сўнг Бухорода Усманийлар таъсирининг ошиб боришида матбуот нашрларининг ўрни. Паёми Донишкада – 2021. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари. Панжикент - 2021. –С. 821-824.
9. Шодиева Ш. Бухорода Герман-Турк жосуслик фаолияти. "ЎзМУ хабарлари" илмий журнали. 2022. №1/3. -Б 55-57.
10. Шодиева Ш. Бухоро амирлиги ва Усманийлар салтанати алоқалари тарихидан. *Таълим ва инновацион тадқиқотлар. Бухоро. (2022 йил №11) Б 37-42.*
11. Шодиева Ш. Бухоро амирлигида турк эмиссарлари фаолияти. "ЎзМУ хабарлари" илмий журнали. 2022. №11. -Б 38-42.
12. Шодиева Ш. Бухоро элчиси Болтақулбек Чиғатойбегининг Усманийлар империясига ташрифи хусусида. "Жаҳон тарихининг долзарб муаммолари" мавзусидаги Республика миқёсидаги онлайн илмий-амалий анжуман материаллари. Бухоро, 2020 йил

---

¹ Is'hoqov M. "So'g'dshunoslikning ayrim masalalari, Markaziy Osiyo tarixi: manbashunoslik va tarixnavislik izlanishlari" Toshkent 2009

О.Х.Хамидов. Қадимий ва ҳамиша навқирон Бухоро илм-фан ва маданият ўчоғи.....3

Сулаймон Иноятов. БУХОРО ФИДОЙИ ЖАДИДЛАРИ ҲАРАКАТИ: ТАРИХ ВА ТАҚДИР	5
Фаррух Темиров, Раъно Раҳимова. БУХОРО ВИЛОЯТИ, ЖОНДОР ТУМАНИДА ЖОЙЛАШГАН “УШОТ” ВА “СОМОНЧУҚ” ҚИШЛОҚЛАРИ ТАРИХИ ҲАҚИДА	15
A.N. Boltayev, O.I. Rajabov. PROFESSOR N.N.TO‘RAYEV – BUXORO TARIXI TADQIQOTCHISI	17
Фаррух Темиров. 2023 йилнинг 20 сентябрда Бухоро давлат музей кўриқхонаси ва Бухоро давлат университетиде “Бухоро тарихи масалалари: тарихий – маданий меросимизни ўрганимиз” мавзусида Республика миқёсидаги илмий семинар ва унинг натижалари хақида	19

1-ШЎҒБА. БУХОРОНИНГ ҚАДИМГИ, ИЛК ВА ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН, САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ).....22

Отахўжаев Азимхўжа Музаффарович. БУХОРОНИНГ ҚАНҒ ДАВЛАТ УЮШМАСИДАГИ ЎРНИ.....	22
Комилжон Раҳимов. ЎРТА АСРЛАРДА БУХОРОДА КУТУБХОНАЛАР ВА КИТОБ ДЎКОНЛАРИ ВА УЛАРДАГИ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТАРИХИ	25
Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Umedov Xurshidbek Jamshid o‘g‘li. SO‘G‘D KONFEDERATAYASIDA DAVLAT BOSHQARUVI	29
Очилов Алишер Тўлис ўғли. ПОЙКЕНТ МУЗЕЙИ - АНТИК ВА ИЛК ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИДАН СЎЗЛОВЧИ МУЗЕЙ	33
Даминов Набижон Абдуолимович. ДОБУСИЯ ҚАЛЪАСИ ТАРИХИ.....	36
Вафоёева Сарвиноз Умиджон қизи, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORO VOHASINING ILK SHAHARLARI:POYKENT VA VARAXSHA	40
Narzulloev Farrux, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ANTIK VA ILK O‘RTA ASRLAR TARIXI (POYKENT MISOLIDA)	42
Шокирова Ферангиз Фурқат қизи, Rajabov Oybek Iskandarovich. ILK O‘RTA ASRLARDA DAVLATCHILIK VA BOSHQARUV	45
Islamova Qunduz. BUXORONING QADIMGI, ILK VA O‘RTA ASRLAR DAVRI TARIXI MASALALARI.....	47
Hikmatova Salomat Hamza qizi, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ZAMONBOBO YODGORLIGI MODDIY MADANIYATI.....	49
A‘zam Boltayev, Hamroyev Bekzod. BUXORO TUMANIDAGI ETNOTOPONIMLAR TARIXI.....	51
Umarov Baxtishod. BUXORONING SOMONIYLAR MARKAZIGA AYLANISHI MASALASI.....	53
Juraqulov Muhammadamin Shohtamovich. SOMONIYLAR DAVRIDA KUTUBXONA VA KITOBDORLIK TIZIMI	56
Samaneh Khalili Far, Abbas Iqbal Mehran. INVESTIGATING THE ROLE OF SAMANI RULERS IN THE ART OF PAINTING IN THE SCHOOL OF BUKHARA.....	60
Narimonov Murodillo Ismat og‘li, Utayeva F.X. SOMONIYLAR DAVLATIDA ILM-FAN, MADANIY HAYOT VA DIN	71
Ozodova O‘g‘iloy Davron qizi, S.A.Toshtemirova. QORAXONIYLAR DAVRIDA BUXORO SHAHRIDA SHAHARSOZLIKNING RIVOJLANISHI	73
Xo‘jageldiyev Ibodulla Mamaradjab o‘g‘li. BUXORO ME‘MORCHILIGI.....	74
Shodiyeva Shahlo Soliyevna. AMIR TEMURNING OILASI VA OILAVIY HAYOTI: HOKIMIYATINING GENEALOGIK LEGITIMLASHUVI.....	78

Kamolov Ixtiyor Nigmatullayevich. BUXOROLIK TAKINAXOTUN VA UNING SOHIBQIRON O`GLI.....	80
Olimova Iroda. BUXORO BUNYODKORLIGIDA MIRZO ULUG`BEKNING AMALGA OSHIRGAN SAY-HARAKATLARIDAN TARIXIY LAVHALAR.	81
Usmonaliyeva Madina Komiljon qizi, Normatov Otabek Maxamatjonovich. BUXORODAGI MIRZO ULUG`BEK DAVRIGA OID TANHO INSHOOT – “ULUG`BEK MADRASASI” ...	84
Islomova Gulchiroy Muzaffar qizi, Utayeva F.X. AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TIJORAT VA SAVDO MARKAZLARIGA E`TIBOR.....	87
Avliyakovna Nafisa Muzafarovna. BUXORO – XALQARO SAYYONCHILAR MARKAZI	88

2-ШЎЪБА. БУХОРОНИНГ ХОНЛИКЛАР (АМИРЛИК) ДАВРИ (ШАЙБОНИЙЛАР, АШТАРХОНИЙЛАР ВА МАНҒИТЛАР) ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН, САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ).....

Ғаффоров Ш.С. БУХОРО ХОНЛИГИНИНГ АНТОНИ ЖЕНКИНСОН ЭСТАЛИКЛАРИДАГИ ТАВСИФИ	92
Шодмон Воҳидов, Гулпарӣ Шарифова. (НА ОСНОВЕ КАТАЛОГА БИБЛИОТЕКИ САДРИ ЗИЯ).....	96
Абдукаримов Жамолӣддин Аҳмадалиевич. Мирзо Абдулазим Сомий Бўстонийнинг “Тўхфаи шоҳий” асарига оид янги тадқиқот	100
Дилноза Жамолова. “ТАЪРУФИ МУСЛИМИН” ЖУРНАЛИ: БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР ҲАҚИДА	103
Музробжон Абдуллаев, Расулбек Абдурасулов. АШТАРХОНИЙЛАР ДАВРИДА БУХОРО ХОНЛИГИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА СОЛИҚ ТИЗИМИ.....	107
Акбар Замонов. АБДУЛЛАХОН II ШАХСИЯТИГА НАЗАР	110
J.J.Majidov, H.Bobomurodova. SHAYBONIYLAR DAVRIDA BUXORO ME`MORCHILIGI.....	114
Vaqoyev Umidjon Shuhrat o`g`li. ASHTARXONIY UBAYDULLAXON II DAVRIDA BOBURIYLAR IMPERIYASI BILAN DIPLOMATIK ALOQALAR	115
Nargiza Isomiddinova Xusniddin qizi, Feruza Bobojonova Hayatovna. BUXORO XONLIGI TA`LIM TIZIMI.....	117
Гулирухсор Темирова. МИР МУҲАММАД АМИН БУХОРИЙ ВА УНИНГ “УБАЙДУЛЛАНОМА”.....	119
Norova Zilola Raxmatullo qizi, Utayeva F.X. BUXORO VA XIVA XONLIKLARINING TASHQI SAVDO ALOQALARI	121
Olimova Dilsora, Bobobjonova Feruza. BUXORO AMIRLARINING KUNDALIK DINIY ANKOMLARI.....	122
Dusaliev Muysin Tura o`g`li. XIX ASRNING BIRINCHI YARMIDA QO`QON-BUXORO MUNOSABATLARI	126
Berdiyev Jamshid Panjiyevich. XIX ASR OXIRI XX ASR BOSHLARIDA QASHQADARYO VOHASI HUNARMANDCHILIGI HAQIDA VA`ZI MULOHAZALAR	129
Хусен Хайруллоевич ДЖУРАЕВ. БУХОРО САРОЙ ВА МАДРАСАЛАРИ, КУТУБХОНАЛАРИДА ФАОЛИЯТ КЎРСАТГАН МИРЗА, МУНШИЙ, ХАТТОТЛАР ВА КОТИБЛАР ТАРИХИ.....	132
Соҳиба ҚОДИРОВА. БУХОРОДА МУСИҚА САНЪАТИ РИВОЖИНИНГ МИЛЛИЙ-ЭТНИК ХУСУСИЯТЛАРИ	135
Ismailov G`afurjon Xasanovich. ISTANBULDAGI BUXORO TEKKESI – O`TMISH VA BUGUN.....	138
Normatov Otabek Maxamatjonovich. BUXORODAGI SAVDO-SOTIQ MUNOSABATLARI TARIXIDAN.....	143
Hamroyev Asliddin Umed o`g`li. AMIR HAYDAR MAKTUBLARIDA IQTISODIY MASALALARNING YORITILISHI	144

Hamroyev Asliddin Umed o'g'li. AMIR HAYDARNING MA'NAVIY QIYOFASI.....	146
Курбонова М.Б. БУХОРО ВОҲАСИ АҲОЛИСИ ТАОМЛАНИШИ БИЛАН БОҒЛИҚ ИСЛОМИЙ УДУМЛАР	148
Qurbonov Murodjon Dehqonboy o'g'li. MIRZA SALIMBEKNING TARIXIY O'LKASHUNOSLIK ILMI RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI.....	150
Xamrayev Iskandar Murotjonovich. BUXORO SHAHRI SUV TA'MINOTIDA BOLO NOVUZNING O'RNI VA AHAMIYATI	154
Nigmatov Alisher Xayrulla o'g'li. BUXORO XONLIGI VA AMIRLIGINING ELCHILIK ALOQALARI.....	155
Tojiyev Dostonjon Beknazar o'g'li. BUXORO AMIRLIGINING BUYUK BRITANIYA, ERON VA USMONIYLAR IMPERIYASI BILAN SIYOSIY HAMDA DIPLOMATIK ALOQALARI TARIXI.....	158
Сайфиддинов Достон. ДОНО ЗИЁЕВАНИНГ ТАДҚИҚОТЛАРИДА XIX - XX АСР БОШЛАРИДА БУХОРО ТАРИХИ (МАДРАСАЛАРДА ТАЪЛИМ, МАҲАЛЛИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА САВДО-СОТИҚ МАСАЛАЛАРИ)	164
Н. А.Жумаева, З.А.Ҳожиева. ДЕҲҚОНЧИЛИК БИЛАН БОҒЛИҚ УРФ – ОДАТ ВА МАРОСИМЛАР ТАРИХИДАН (XIX – АСР ОХИРИ XX АСР БОШЛАРИ БУХОРО ВОҲАСИ МИСОЛИДА).....	167
Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Rahmatilloev Nusratillo Hikmatillo o'g'li. BUXORO AMIRLIGIDA TINCHLIK VA FAVQULOTDA HOLATLARDA YIG'ILGAN.....	170
Маманов Мехриддин Дусмурот ўғли. БУХОРО АМИРЛИГИНИНГ САМАРҚАНД БЕКЛИГИ СИЁСИЙ-МА'МУРИЙ БОШҚАРУВИ ТАРИХИ	172
Хўжаёров Асилбек Отабек ўғли. ҚАРШИ ШАҲРИ МАДРАСАЛАРИ ТАРИХИГА БИР НАЗАР (XX АСР БОШЛАРИДА)	176
Эргашев Жаҳонгир Юнус ўғли. САВДО – СОТИҚ АЛОҚАЛАРИДА БОЗОРЛАР ВА КАРВОНСАРОЙЛАРНИНГ ЎРНИ.....	180
Н. А.Жумаева, Ш.С.Ортиқова. ҚЎШ ЧИҚАРИШ ЁКИ ЭКИН ЭКИШ БИЛАН БОҒЛИҚ РАСМ - РУСУМЛАР.....	183
Zaripov Sodiq Djurayevich. BUXORODAGI «SITORAI MOXI XOSSA» OBIDASI QURILISH ARHITEKTURASI	187
Мубинов Мухаммадали Ақобирович. ИЗУЧЕНИЕ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА АНГЛИЙСКИМИ ПУТЕШЕСТВЕННИКАМИ (XIX ВЕК)	189
Sharipov Shohruz Faxriddin o'g'li. BUXORO TARIXIGA OID ARXIV MANBALARI (ROSSIYA DAVLAT QADIMGI AKTLAR ARXIVI MISOLIDA)	193
Amonkeldi Axmatov, BUXORO ADABIY HARAKATCHILIGI NAMOYANDALARI	194
Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li, Samadova Rahimabegim Abdusaid qizi. XIX ASRDAGI BUXORO VA ERON SAVDO MUNOSABATLARI XUSUSIDA	196
Elmurodova Nigora Jobir qizi. BUXORO AMIRLIGIDA FAOLIYAT YURITGAN OLIY MADRASALAR	198
Эргашев Жаҳонгир Юнус ўғли, Эркинова Нилуфар Миршод қизи. БУХОРО АМИРЛИГИ ВА ХИВА ХОНЛИГИНИНГ ЯГОНА ИМПЕРИЯ БОЖ ТИЗИМИГА КИРИТИЛИШИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ.....	200
Faxriya Abdurasulova. BUXORO AMIRLIGI DIN ULAMOLARINING MA'NAVIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	204
Ирискулов О.Ж. БУХОРО АМИРЛИГИ ДАВРИДА САМАРҚАНДДА САВДО МУНОСАБАТЛАРИ	208
Bobodustov Bobur Mirzoboyevich. XIX ASRNING OXIRI - XX ASR BOSHLARIDA ZARAFSHON VOHASI SUV XO'JALIGIDA SARFLANGAN XARAJATLARNING TARIXIY-MANBAVIY TAHLILI.....	211
Джуразода Д.Х. О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ШКОЛЫ БУХАРЫ В XVIII –ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВВ.	214

Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

У.Муродуллаев. ЎЗБЕК ДАВЛАТЧИЛИГИ ТАРИХИДА МАНҒИТЛАР СУЛОЛАСИНИНГ ЎРНИ	217
Мақсуд Бешимов. АЙНИЙ ВА МУНЗИМ.....	219
Г.Нормуродова, О НЕКОТОРЫХ ИЗМЕНЕНИЯХ В СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЕ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)	221
Feruza Sharopova, A'zam Boltayev. BUXORO AMIRI KOLLEKSIYASINING TAVSIFI....	225
Исмат Нусратиллоевич Наимов. БУХОРО АМИРЛИГИДА ҚОЗИ МАНСАБИ ВА ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИ ЙЎНАЛИШЛАРИ	228
Baxtiyorov Behruz Bobirovich. SOVET DAVRI MANBALARIDA BUXORO AMIRLIGINING BOSIB OLINISHI MASALALARINING YORITILISHI.....	232
Гулирухсор Темирова. XX АСР БОШЛАРИГА ОИД ЁЗМА МАНБАЛАРИДА БУХОРОНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВА МАДАНИЙ ҲАЁТИ.....	234
Ғаниев Камолиддин. БУХОРО АМИРЛИГИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТИ ТАҲЛИЛИ (Ахмад Донишнинг “Рисола, ёхуд Манғитлар хонадони салтанатининг қисқача тарихи” асари асосида).....	236
Musinova Aziza Sadikovna. BUXORO KANDAKORLIK SAN 'ATIDA NAQSH VA KOMPOZITSIYA	239
Inoyatova Mohinur Mirzobek qizi, Utayeva F.X. TURKISTON DAVRIY MATBUOTIDA IJTIMOIY JARAYONLARNING YORITILISHI	243
B.G'. Rasulov. F.K.GIRS TAFTISH HISOBOTLARIDA ZARAFSHON OKRUGINING MA'MURIY-HUDUDIY TUZILISHI VA BOSHQARUV TIZIMINING AYRIM JHATLARI.....	244
Tal'at Halimov. BUXOROLIK SAXOVATPESHA VA XALQ HOMIYSI CHORIQLUBOY	246
G.R. Ostonova. POYI KALON ME'MORIY ANSAMBLI TARIXI	249
Рахимджанова Нигора. БУХОРО АМИРЛИГИДА ОЛИБ БОРИЛГАН ИЛМИЙ ЭКСПЕДИЦИЯ ВА САФАРЛАР ТАРИХИДАН (XIX АСР ОХИРИ-XX АСР БОШЛАРИ).....	252
Mahmuda G'oyibnazarova. BUXORO AMIRLIGIDAGI IJTIMOIY-IQTISODIY JARAYONLAR (“OYINA” JURNALI MAQOLALARI ASOSIDA).....	256
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI O'RGANISHDA MAHALIY MATBUOT NASHRLARINING AHAMIYATI	259
Bobodustov Bobur Mirzoboyevich. XIX ASRNING OXIRI - XX ASR BOSHLARIDA ZARAFSHON VOHASI SUV XO'JALIGIDA SARFLANGAN XARAJATLARNING TARIXIY-MANBAVIY TAHLILI.....	261
Qilichev R.E. BUXORO AMIRLIGIDA METALLSOZLIK.....	264
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI YORITISHDA “TURON” GAZETASINING O'RNI.....	266
Orziyev M.Z., Zayniyev K.M. O'RTA OSIYADA INGLIZ-RUS RAQOBATINING AFG'ONISTONDAGI MIGRATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIRI	268
Parmonov Sharofiddin Shavkatovich. VASSAL BUXORO AMIRLIGI DAVRIDA SHAHNISABZ BEKLIKI	271
Irgashov Xusniddin Nuridin o'g'li, Normatov Otabek Maxammatjonovich. BUXORO AMIRLIGIDA “YANGI USUL” MAKTABLARINING OCHILISHI VA ULARNING MINTAQADAGI FAOLIYATI	274
M.B.Misaboyeva, Normatov Otabek Maxammatjonovich. YOSH BUXOROLIKLAR HARAKATI TARIXIDAN	276
Маҳмуд Ҳамраев. АМИР ОЛИМХОНИНГ ИНГЛИЗ ҚИРОЛИГА МАКТУБИ.....	280
J.X.Arziqulov. BUXORO TADBIRKORLARINING KO'RGAZMA VA YARMARKALARDAGI ISHTIROKI (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA).....	282
Bayramova Nodira. BUXORO XONLIGIDA, XAYRLI KASALLIK' NOMINI OLGAN „RISHTA” VA	284

Yo'ldoshova Gulmira Samandar qizi, O.SH.Ahmadov. O'QUVCHI-YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLIGINI OSHIRISHDA BUXORO JADID MA'RIFATPARVARLARINING TARIXIY MEROSI.....	286
Sharopov Dilshod Ravshan o'g'li. P.I.DEMEZON VA I.V.VITKEVICH ASARLARIDA BUXORO AMIRLIGI TARIXI MASALASI.....	288
Феруза Саъдуллаевна Амонова. БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ КРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАР ФАОЛИЯТИ.....	289
D.E. Saidova. BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQIY NEGIZLAR (XIX-XX ASR).....	292

3-ШЎЪБА “БУХОРИЙ” ЛАРНИНГ ИЛМИЙ, ТАРИХИЙ ВА АДАБИЙ МЕРОСИ, УЛАРНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ВА МАДАНИЯТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ 295

Қодирхон Маҳмудов. ИМОМ БУХОРИЙНИНГ “АЛ-ҚИРОАТУ ХАЛФАЛ ИМОМ” АСАРИ ТАЪРИФИ ВА ФИҚҲИ	295
Qamariddinova Gulruh Akmal qizi. RASHANOT – BUXORODAGI XO'JAGON TARIQATI ULUG'LARINING ILM YO'LI TO'G'RISIDAGI QIMMATLI MANBA	297
Шоназаров Абдувоси Абдибоқиевич. АБУ ЖАЪФАР ВАРРОҚ БУХОРИЙ ВА УНИНГ “ШАМОИЛИ БУХОРИЙ” РИСОЛАСИНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАНИ РИВОЖИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	299
A.N.Hakimova. IMOM AL-BUXORIY ILMIY MEROSINING JAHON ILM-FANI VA MADANIYATGA TUTGAN O'RNI	302
Azimova Muhabbat Samadovna. BUXORIY IJODIDA BUXORO TARIXI MAVZUSI.....	304

4-ШЎЪБА ЖАҲОН МАДАНИЙ МЕРОСИ ТАРКИБИДА “БУХОРОДАГИ МУҚАДДАС ҚАДАМЖОЛАР, ЗИЁРАТГОҲЛАР, АЗИЗ АВЛИЁЛАР ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ОБЪЕКТИ” СИФАТИДА ЎРГАНИЛИШИ 308

Хамраев Азалшоҳ Ҳазратович. БУХОРОДАГИ ТУРКИ ЖАНДИ МАҚБАРАСИ ТАРИХИ.....	308
Rajabov Oybek Iskandarovich. HAZRAT KA'BUL ANBOR qadamjosi xususida.....	317
Жамшид Халилов, Умиджон Бақоев. БУХОРОДАГИ ШАЙХ САЙФИДДИН БОҲАРЗИЙ МАҚБАРАСИДАГИ ЁҒОЧ ЎЙМАКОРЛИК САҒАНАСИ.....	319
Савриев Жасур Фахриддинович. “НАВОИЙ ВИЛОЯТИДАГИ МУҚАДДАС ҚАДАМЖОЛАР, ЗИЁРАТГОҲЛАР, АЗИЗ АВЛИЁЛАР ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ОБЪЕКТИ”СИФАТИДА ЎРГАНИЛИШИ.....	322
Ismoilova D.A., Biyev N.O. BUXORODAGI MUQADDAS QADAMJOLAR, ZIYORATGOHLAR, AZIZ AVLIYOLAR ZIYORAT TURIZMI OB'EKTI SIFATIDA	325

5- ШЎЪБА БХСР ВА СОВЕТ ДАВРИДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН).....328

Қахрамон Ражабов. ТУРКИСТОН ҚЎРБОШИЛАРИ ВА ЖАДИДЛАРИНИНГ МУСТАҚИЛЛИК УЧУН КУРАШИ.....	328
Темур Хўжаўғли БУХОРО ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИДАГИ ВАҚЕАЛАРНИНГ БЕШ ЖОНЛИ ГУВОҲИ.....	337
Фаррух Темиров. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (БХСР) ДАВРИДАГИ ИЛМИЙ – ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИ. Биринчи мақола	344
Фаррух Темиров. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (БХСР) ДАВРИДАГИ ИЛМИЙ – ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИ. Иккинчи мақола	347
Бобожонова Феруза Хаятовна. БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИДА МАКТАБ МАСАЛАЛАРИ.....	349

Сулаймон Иноятов, Мавлуда Раҳмонова. ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИНИ МУХТАСАР ЁРИТГАН НОЁБ КИТОБ	353
Мавлуда Раҳмонова. БУХОРОЛИК АЛЛОМА ФИТРАТ	356
Шокир Ғаффоров. ЎЗБЕКИСТОН ССРДА СОВЕТ РЕЖИМИНИНГ ҚАТАҒОН СИЁСАТИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА ЗАЛВОРЛИ КИТОБ	360
Феруз Бобоев. ТУРКИСТОНДАГИ МИЛЛИЙ ОЗОДЛИК ҲАРАКАТИ ТАРИХИ БЎЙИЧА ЯНГИ АСАР	362
Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li. AFG'ONISTONDAGI BUXORO XALQ SOVET RESPUBLIKASI ELCHIXONASINING FAOLIYATI.....	363
Раҳмонова Сурайё Холқўзи қизи. БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИДА ХОТИН-ҚИЗЛАР МАСАЛАСИ (1920-1924).....	366
Алимов Бахтиёр Шавкатович. ТАНИҚЛИ ДАВЛАТ ВА ЖАМОАТ АРБОБИ ИНОМЖОН ХИДИРАЛИЕВНИНГ ПУБЛИЦИСТИК ФАОЛИЯТИГА БИР НАЗАР.....	370
Махкамов Азизбек Комилжон ўғли. БХСР АРБОБЛАРИДАН БИРИ ПОРСО ХЎЖАЕВНИНГ ҲАЁТИ ВА ФОЖИАЛИ ТАҚДИРИГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР.....	374
Самадов Искандар. АНАЛИЗИ И ВОПРОСЫ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЯ, ИСТОРИОГРАФИИ ТЕМЫ ХЛОПКОВОДСТВА В ХОРЕЗМСКОЙ И БУХАРСКОЙ НАРОДНЫХ СОВЕТСКИХ РЕСПУБЛИК	377
Нажимидинова Шохсанам Шоробидин қизи. БХСР ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА УНДАГИ ЎЗГАРИШЛАР	381
Мурод Раҳматов. УСМОН ХЎЖА – БХСР МАРКАЗИЙ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИНING ДАСТЛАБКИ РАИСИ	385
Azimova Anora Asrorjonovna, Utayeva Feruza Xolmamatovna. BUXORO MATBUOTCHILIGI VA UNING O'ZIGA XOS TARIXIGA BIR NAZAR	389
Абдували Абдумуталибович Йўлдашев. БХСРНИНГ КИЁСЛИН ГИМНАЗИЯСИДАГИ ЎҚУВЧИЛАРИ ТАРИХИДАН	390
Jalilov Alisher Xudoyberdiyevich. BXSARDA MILLIY BOSHQARUV UCHUN KURASH ...	393
Қандов Баҳодир Мирзаевич. НАЗИР ТЎРАҚУЛОВ ИЖТИМОЙ ФАОЛИЯТИНИНГ БОШЛАНИШИ.....	396
Iminov Jasurbek Tulqunovich. SHARQ XALQLARI QURULTOYIDA BUXOROLIK VAKILLALAR	400
Mashhura Adiljon qizi Darmonova. USMON XO'JA O'G'LINING "TURKISTON" RISOLASI O'LKA TARIXIY GEOGRAFIYASINI O'RGANISHDA MUHIM MANBA.....	404
Rahmatov M.M. BUXORO XALQ SOVET RESPUBLIKASIDAN GERMANIYAGA O'QISH UCHUN KIMLAR YUBORILGAN EDI?	407
Murodova Dilrabo Shomurodovna. ARXIV HUJJATLARIDA BUXORO KONCHILIK VA GEOLOGIYA TEXNIKUMI FAOLIYATI.....	408
Рашидов Ойбек Расулович. БУХОРОНИНГ ФАШИЗМ УСТИДАН ҚОЗОНИЛГАН ҒАЛАБАГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	410
Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li. SOVET DAVLATINING O'ZBEKISTONDA O'TKAZGAN DINIY SIYOSATI	414
К.Раҳмонов. МАХМУД СУБОҲНИНГ “БЕҲБУДИЙ КЕЧАСИ” МАҚОЛАСИ ХУСУСИДА.....	416
Hasanova Nabiba Yorqin qizi. BUXORODA 1917-1924 YILLARDA ELEKTROSTANSIYA QURISH SOHASIDAGI TEXNIK O'ZGARISHLAR	418
Сабилов Азизжон Раҳмонович. БУХОРО ХАЛҚ ШҶРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИ ТАШҚИ АЛОҚАЛАРИНИНГ МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДА ЁРИТИЛИШИ.....	420
Отабек Эргашев. БУХОРОДА БОЛЬШЕВИКЛАР ТОМОНИДАН ЙИРИК МУЛҚДОРЛАР ВА БОЙЛАРНИНГ ҚАТАҒОН ҚИЛИНИШИ	423
Бахтиёр Сафаров. БУХОРО КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ВА СЎЛ ЭСЕРЛАР ЎРТАСИДАГИ ИХТИЛОФЛАР ЁХУД БИТТА АРХИВ ҲУЖЖАТИНИНГ ТАҲЛИЛИ	429

Shuxrat Yodgorovich Qudratov. BUXORO AMIRLIGIDA TADBIRKORLIKNING IPAK VA TO'QIMACHILIK SOHALARI FAOLIYATIGA DOIR AYRIM MA'LUMOTLAR.....	435
Userbayeva Feruza Inoyat qizi, Kamoliddinov Farrux Burxoniddin o'g'li. BUXORODA JADIDCHILIK HARAKATINING NAMOYONDALARI (SADRIDDIN AYNII MISOLIDA)	437
Ergashev Suxrob Muxiddinovich. SOVET DAVRIDA BUXORO MAORIFI MASALASI	439
Д.Р.Норова. П.А. ГОНЧАРОВА “БУХОРО ЗАРДЎЗЛИК САНЪАТИ” КИТОБИ ХУСУСИДА.....	442
О.А.Исаев. СУРХОН ВОҲАСИГА АНДИЖОН, ФАРҒОНА ҲАМДА БУХОРО ВИЛОЯТЛАРИДАН КЎЧИБ КЕЛГАНЛАР ВА ҚУЛОҚ ҚИЛИНГАН ХЎЖАЛИКЛА ҲАҚИДА ҚИСҚАЧА МАЪЛУМОТ	443
Ризаев Бахтиёр Назарбоевич. БУХОРО ОБЛАСТИНИНГ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ХЎЖАЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИ.....	446
Utayeva Feruza Xolmamatovna. BUXORO TO'QIMACHILIK FABRIKASIDA KUTUBXONA, SPORT TO'G'ARAKLARI FAOLIYATI	448
Hayitov Shodmon Ahmadovich, Hasanova Habiba Yorqin qizi. BUXOROGA AVTOMOBIL, FUQARO VA HAVO TRANSPORTINING KIRIB KELISHI VA FLOTIYA TASHKIL ETILISHI TARIXIDAN	450
Қахрамон Кенжаевич Ражабов. “Пахтакор” стадионидаги тартибсизликлар ҳамда ўзбек ёшларининг таъқиб этилиши (1969 йил апрель – сентябрь).....	452
Murodova Dilrabo Shomurodovna. ARXIV HUUJATLARIDA BUXORO KONCHILIK VA GEOLOGIYA TEXNIKUMI FAOLIYATI.....	452
Haitov J.Sh. SOVET HOKIMIYATI YILLARIDA BUXORODA PAXTACHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISHI (Buxoro viloyat davlat arxivi ma'lumotlari asosida)	461
Nasilloev Sunnat Shavkat o'g'li. O'ZBEKISTON SSRDA ILM-FAN SIYOSATI (OLIY TA'LIMDAGI 1943 YIL ILMIIY TADQIQOTLARI TADQIQOTLARI MISOLIDA.).....	463
M.B.Siddiqov. IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA HARBIY XIZMATCHILARNING OILASIGA KO'RSATILGAN GAMXO'RLIK (BUXORO VILOYATI MISOLIDA).....	466

6-ШЎҒБА. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ТАДҚИҚ ЭТИЛИШИ; ЯНГИ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР, НАШРЛАР ВА ИЗЛАНИШЛАР.....470

Boltayev Bobir Vaxtiyorovich. BUXORO NEFTNI QAYTA ISHLASH ZAVODI TARIXI MUZEYI FAOLIYATIDAN BIR LAVHA	470
З.А.Шамсиева. “РАХТЗАНОН” МАРОСИМИ ЭТНОГРАФИК ТАҲЛИЛИ (БУХОРО ВОҲАСИ МИСОЛИДА).....	472
Асрор Пардаев. ҚАШҚАДАРЁ ВОҲАСИДА АҲОЛИНИ ИСТЕЪМОЛИ МОЛЛАРИ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ БОРАСИДА АМАЛГА ОШИРЛИГАН ТАДБИРЛАР.....	474
М.Ў.Юсупова. БУХОРОДА НИШОНЛАНАДИГАН БАЙРАМЛАРНИ ЎРГАНИШ БЎЙИЧА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	478
Nafisa Hayotova Zakirovna. BUXORODA TARIXIY YODGORLIKLARINING HOLATI VA ULARNI TA'MIRLASH MASALALARI	481
Жўраев Шерали Фулом ўғли. ТАРИХ ИЛМИЙ БЎЛИМИДАГИ АРХЕОЛОГИК ЭКСПОНАТЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	486
Qurbonov Bekjon G'ayrat o'g'li. BUXORODAGI MIR ARAB MADRASASI TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI FAOLIYATI.....	489
Tuyev Fazliddin Erkinovich, Tolibjonova Muxlisa Behzodjonovna. BUXORO VILOYATINING SOG'LIQNI SAQLASH SOHASINING ISLOH QILINISHI VA TASHQI ALOQALARI. (1998-2001-YILLAR).	492
Муртазина Д.Р., Муртазин Эмиль Рустамович. ИССЛЕДОВАНИЕ ИСТОРИИ БУХАРЫ: ПУТЕШЕСТВИЕ ЧЕРЕЗ ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ.....	494

Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

Nosirova S.S. Nasimov D.B. AJDODLAR MEROSI - MATO HUNARMANDCHILIK NA'MUNALARINING ASRAB AVAYLASHNING DOLZARBLIGI.	496
Kazakova Marifat Dexkanovna. OLIY TA'LIM TIZIMI RIVOJIDA BUXOROLIK AYOL OLIMALARNING O'RNI (BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI MISOLIDA)	500
Qurbonova Dilnora Nuriddin qizi. TARIX FANINI O'QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARASI	502
Sobirov Umid Baxtiyorovich. O'ZBEKISTONDA BUXORO TARIXINI O'RGANISHNING DOLZARB MASALALARI	503
بررسی نقش بخارا به عنوان پایتخت فرهنگی سامانیان سعیده کاظمی منش	505

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ
(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 20 нусха. Ҳажми 522 бет. Формат А4. Буюртма 256. 2024 йил.